

Єзерський Дмитро Олександрович,
здобувач кафедри конституційного та міжнародного права НАВС

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Починаючи з [1945](#) року поняття «надзвичайний стан» почали активно вживати, витіснивши з такі словосполучення як «стан війни» і «облогове положення».

Надзвичайний стан - поняття, що має обмежене значення. Воно не охоплює стихійні лиха, що досить часто є підставою для обґрунтування обмеження державою прав людини. Заходи, що держава може застосувати щодо відмови від деяких своїх зобов'язань відповідно до Міжнародного пакту про цивільні і політичні права, повинні відповідати наступ умовам: а) вони повинні бути аргументовані крайньою необхідністю; б) вони не повинні суперечити іншим зобов'язанням держави [міжнародного характеру](#); в) вони не повинні викликати дискримінацію винятково за ознакою [раси](#), кольору шкіри, статі, [мови, релігії](#) або [соціального походження](#).

Варто зазначити, що у конституціях та законодавчих актах багатьох країн світу, правам та свободам людини і громадянина приділяється особлива увага, а їх здійснення та захист гарантуються державою шляхом встановлення системи гарантій. Права та свободи особи визнаються непорушними. Проте конституції та законодавство цих країн передбачають можливість застосування заходів, що обмежують права людини, зокрема, за умови введення режиму надзвичайного стану.

Режим надзвичайного стану, що запроваджується державою, досить складний правовий інститут, дослідження якого є вкрай актуальним і необхідним, з огляду на соціально -політичну ситуацію, що склалася в нашій державі. Окремі аспекти цього правового інституту досліджувалися в працях наступних науковців, як В.В. Головченко, А.М. Колодій, Я.А. Колінко, М.Ф. Селівон, Т.М. Слінько, Ю.М. Тодика, П.М. Рабінович, В.Ф. По горілко, М.І. Сірий та ін.

Велика кількість надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального характеру, що періодично виникають в Україні, обґрунтовують необхідність існування в державі такого правового інституту, як режим надзвичайного стану. Уведення режиму надзвичайного стану прямо пов'язано з обмеженням прав людини, які не завжди достатньо захищені навіть в мирний час.

Законодавство, що регламентує зазначений державно -правовий режим на сьогодні не є досконалим. Воно містить низку протиріч і неточностей, що створює необхідність у внесенні змін та доповнень до правових норм із метою їх узгодження.

Так, Закон України "Про правовий режим надзвичайного стану" від 16 березня 2000 року чітко вказує, що надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Під час оголошення надзвичайного стану має бути вказаний чіткий перелік прав людини, які тимчасово буде обмежуватися. Однак в Основному Законі чітко зазначено перелік прав людини, які не підлягають обмеженню і є непорушні, зокрема: право на життя, особисту недоторканість та судовий захист.

Також варто згадати, що при надзвичайному стані не може обмежуватись право на правову допомогу та право не виконувати злочинні накази. За дотриманням цих прав людини в умовах надзвичайного стану має слідкувати уповноважений Верховної Ради з прав людини.

В умовах надзвичайного стану гарантується право на житло, однак майно громадян може вилучатись «в інтересах суспільної необхідності». В законодавстві закріплено, що після скасування надзвичайного стану завдана громадянам та їхньому майну шкода компенсується державою.

За умови введення надзвичайного стану також передбачається можливість встановлення особливого режиму в'їзду та виїзду, а також обмеження свободи пересування. Комендатури можуть обмежувати транспортний рух та оглядати всі автотранспортні засоби. В цей час забороняється проведення масових заходів (страйків, мітингів), а комендатури можуть примусово відчужувати або вилучати майно в інтересах держави.

Комендатури на місцях можуть запроваджувати комендантську годину із заборonoю перебувати на вулицях без спеціальних перепусток у встановлені години доби. Дозволяється перевірка документів й обшук громадян, транспорту, вантажів, службових приміщень та житла без дозволу суду. Військовозобов'язаним та призовникам забороняється змінювати місце проживання без дозволу військоматів. Окрім заборони на продаж зброї та хімічних і отруйних речовин, запроваджується заборона на продаж алкогольних напоїв та речовин на спиртовій основі. Органи влади отримують право на вилучення зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї громадян. Також можлива заборона діяльності політичних партій та громадських організацій.

В юридичній літературі панує думка, яку ми підтримуємо, що обмеження основного права виражається не в зменшенні, а у звуженні його обсягу (зменшенні числа випадків реальної можливості використання права) шляхом розширення змістовної сторони за рахунок включення тих чи інших факультативних ознак, що

регламентують механізм реалізації права. Ці ознаки можуть відноситися до об'єкту - носія права, до порядку використання права, до кола повноважень, що складають право. Знаний науковець М.Ф. Селівон з цього приводу зазначає, що під обмеженням права необхідно розуміти не тільки звуження його обсягу, а й таке звуження, яке здійснюється на передбачених законом підставах і в певному обсязі.

Отже, загальноновизнаним є той факт, що заходи, які обмежують права людини, не повинні бути надмірними і повинні відповідати обставинам, що склалися. Тобто в якості таких заходів може бути застосований лише достатній мінімум державно -владного впливу, який потрібен для забезпечення нормальної життєдіяльності соціальних інститутів, органів влади та пересічних громадян.

Бреус Сергій Михайлович,

студент 2 курсу магістратури навчально -наукового інституту права та психології НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології НАВС **Камінська Н.В.**

ЮРИДИЧНЕ ПРАВО НА ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОГО ВИЗНАЧЕННЯ

Наявність прав людини третього покоління засвідчує визначну ознаку розвитку суспільних відносин, а саме їх динамічність. Ті правові реалії з якими стикнулися демократичні країни XX-XXI століття змусили їх здійснити ревізію консервативних правових норм. Проте перед впровадженням у законодавство новаторських прав третього покоління, досить важливо дослідити їх теоретичну сутність.

Так, у галузі юриспруденції гендерну ідентичність розглядають у двох аспектах: як зміну біологічної статі та як зміну статі в офіційних документах. Так розвиток медицини зробив технічно можливою зміну біологічної статі. Перша операція зі зміни статі в СРСР була зроблена у 1970 році у Ризі в НДІ травматології та ортопедії. В Західній Європі та США офіційні дані про подібну операцію були оприлюднені у 1952 році, коли американець Дж. Йоргансен змінив чоловічу стать на жіночу.

Цікавим є те, що на сьогодні тільки законодавець Аргентини спромігся надати єдине у світі легальне визначення поняттю «гендерної ідентичності».

Гендерна ідентичність, в аргентинському законодавстві, визначена як «внутрішнє та індивідуальне сприйняття людиною своєї статі, яке може як збігатися так і не збігатися зі біологічною статтю, яка була визначена при народженні, включаючи особливий тілесний досвід».